

Flere sprog er en berigelse

AF LONE YALCINKAYA

Modersmål er et meget interessant emne, hvor man i dagligdagen ikke tænker så meget over det. Alle bruger deres modersmål. Det er det mest brugte værktøj, som bliver givet os fra fødslen, når mor og far begynder at tale til barnet, og op igennem vores personlig udvikling. Jeg vil vove den påstand og sige, at modersmål er forståelse af kulturer og traditioner. Modersmål er følelsernes sprog.

Der er flere eksperter, som har udtalt, at før man har sit modersmål på plads, kan alt andet indlæring være problematisk. Man kan ikke lære et nyt sprog, før man er i sikker havn, hvad angår ens modersmål. Hvis man ikke har et nødvendigt sprogniveau, vil det være ligeså problematisk at lære andre ting end sprog. Sproget er en basal viden, som via kommunikation giver mulighed for at tilegne sig færdigheder.

Jeg har naturligvis personlige oplevelser og erfaringer med modersmål. Det skyldes at jeg er født i et andet land, af tyrkiske forældre. Mine første 5 skoleår var på tyrkisk – og det var mit modersmål. Da tænkte jeg ikke synderlig meget over sproget som sådan. Det var en meget naturlig del af min opvækst og opdragelse.

I skolen fik vi mulighed for at finpudse vores sprog, da man i Tyrkiet havde en sprogpolitik, der gjorde, at uddannelsessystemet kun havde det rene "rigs-tyrkisk" som værktøj. Der var ikke plads til dialekter, ej heller andre sproggrupper som findes i landet. Jeg var meget heldigere stillet end mange andre skoleelever – da vi, i den by vi boede i, talte et sprog som lignede det officielle sprog meget. Op

igennem min skoleperiode i Tyrkiet har sproget været en styrke, jeg havde, og derfor kunne jeg koncentrere mig om stavning, regning, historie, religion m.m.

Mine problemer i forhold til sprog var dog ikke mere fjern end, når der var sommerferie. Selvom vi, som den største del af befolkningen, var verdslige muslimer, blev jeg indskrevet på Koran-skole – og for klarhedens skyld, vil jeg fremhæve, at koranskoler er støttet af den verdslige tyrkiske stat. Det svarer nærmest til en dansk søndagsskole.

Denne Koran-skole var en traditionel religionsskole, hvor undervisningssproget var arabisk, hvilket er fundamentalt anderledes end tyrkisk. Når man ikke kan lære børn et nyt sprog ligeså vel som skriftsprog på så kort tid, foregik alt undervisning ved udenadslære, ja, ved terperi. Selv om jeg deltog i undervisning i fire perioder, lærte jeg ikke noget andet end de få brudstykker af hellige tekster, som jeg den dag i dag kan huske udenad. Jeg lærte altså tekststykkerne, men jeg blev aldrig i stand til at fordybe mig i stoffet, fordi jeg aldrig tilegnede mig det arabiske sprog.

Før jeg vil skrive om mine oplevelser ved at få sig et nyt modersmål, vil jeg citere en tyrkisk-dansk digter. Første gang jeg læste følgende digt, var i hans digtsamling *Duvarlar Yikiliyor*, udgivet på tyrkisk i 1991. Den danske oversættelse, som er lige så smuk og sigende som den tyrkiske, er optrykt i undervisningsbogen "Alle Tiders Dansk", som udkom i 1995. Abdulgani Citirikkaya er tyrkisk født, men har boet i Danmark i lige så lang tid som jeg, dvs. siden 1977. Han er uddannet folkeskolelærer, har arbejdet med modersmål, og underviser i dansk for nydanskere.

MODERSMÅL

Som honning er sød
Modersmål
Man vil smage mere og mere

Som havet er stort og dybt
Modersmål
Man vil svømme i det

Som krystalklart vand er rent
Modersmål
Man vil bøje sig ned og drikke

Som følelsesfyldt kærlighedssang
Modersmål
Man vil synge

Som en vuggesang er enkel og smuk
Modersmål
Man vil lytte til det ustandselig

Som en fuglestemme om morgenen
Fuld af musik
Modersmål
Man vil blive nattergal og kvidre

Som sol er skinnende
Modersmål
Man vil tage bad i dets stråler

Som barn oplever man sproget som styrke, så snart man begynder at kunne formulere sig. Man efterligner morens lyde og oplever det som tilknytning til sine nærmeste. Sproget bliver et værktøj, der binder os sammen. Moders sprog og modersmål bliver til kærlighedens sprog. Indtil for nogle årtier siden har det da også været meget naturligt, at man blev i det miljø, man blev født i, og forblev i det land, hvor ens forældre var født. Det var underforstået og naturligt, at man videregav det sprog, man fik af sine forældre, til sine efterkommere.

Tiden ændrer sig, og fysiske grænser bliver mere og mere usynlige. Afstande bliver tilbagelagt på mindre og mindre tid. Vi bevæger os længere og hurtigere. Denne bevægelsesfrihed giver os andre udfordringer. Vi kommer til helt fjerne egne af verden, hvor sprog og traditioner er anderledes, end dem vi kender fra "hjemmefra".

Modersmål ændrer også karakter med tiden. Før kunne man blot konstatere, at modersmål var moders sprog, fordi det var en naturlig forlængelse af miljøet. I dag er der synlige ændringer i forhold til det.

Mit udgangspunkt ændrede sig, da jeg flyttede til Danmark med min familie. Siden har jeg taget et nyt sprog til mig, som blev mit nye modersmål ved siden af tyrkisk. For mange kan det lyde absurd og måske endda latterligt, at jeg postulerer, at et nyt sprog, som er tillært, er blevet mit nye modersmål. Men sådan er det, og i de sidste mange år har jeg både tænkt, talt og drømt på dansk: Jeg er blevet en ægte tosproget.

For os mennesker er trygheden noget af det basale. Vi tager udgangspunkt i det, der er mest sikkert og trygt.

Eftersom jeg har tilegnet mig nye færdigheder, som giver mig følelsen af helhed, bruger jeg dem i min hverdag. Da jeg første gang virkelig begyndte at føle, at jeg var i stand til at udtrykke mine følelser på dansk, og så det som det mest naturlige, på netop det tids-

punkt blev dansk mit nye modersmål. Når jeg knuger min lille dreng indtil mig, og skal berolige ham og fortælle ham, at han er ønsket og elsket, sker det på dansk.

Selv om jeg voksede op med tyrkisk som modersmål, har det ikke været et bevidst valg fra min (barnets) side. Op igennem min barndom og opvækst var der ikke et øjeblik tvivl om, at tyrkisk var det sprog, jeg var bedst til. Derfor valgte jeg at skrive de små barndomsdigte og kærlighedshistorier på tyrkisk. Lidt efter lidt, jo mere integreret jeg blev i det danske sprog, ændrede tingene sig.

Vi udvikler os, og sproget udvikler sig. Fordi man i barndomsårene bruger et sprog til at skrive kærestebreve, er det ikke ensbetydende med, at man fortsat vil bruge det samme sprog til at skrive sine aktuelle ønsker med. I dag oplever min søn dansk som hans modersmål. Det er på dansk, at han vælger at fortælle sin mor, at han elsker hende over alt på jorden. Jeg vil ikke blive overrasket, hvis han, den dag han vælger at bosætte sig i et andet land og føler sig mere tryk med sit nye hjem og sprog, vil betragte det som sit fædreland og modersmål.

I Folkehøjskolernes sangbog finder man H.C. Andersens "I Danmark Er Jeg Født":

I Danmark er jeg født, der har jeg hjemme,
Der har jeg rod, derfra min verden går;
Du danske sprog, du er min moders stemme,
Så sødt velsignet du mit hjerte når.

Den følelsesmæssige tilknytning til et land og et sprog er udtrykt meget stærk i de fire linjer. Alle mennesker har brug for et punkt, hvorfra deres verden går. Alle mennesker har brug for et sprog, som hjertet når.

I dagens Danmark er det politisk farligt at sige, at de, som har et

andet sprog end dansk som modersmål, har ligeså meget ret som vi til at bruge det. De få håndører, man mener at kunne spare ved at fjerne den gratis modersmålsundervisning, er for ingenting sammenlignet med, hvad der går tabt. Der findes politikere, som mener, at styrkelse af (et fremmed) modersmål hos skoleelever vil svække integrationen. Denne påstand er grebet lige ud af luften og har intet med virkelighedens verden at gøre. I hvert fald har jeg aldrig set overbevisende dokumentation for dette.

Personligt har jeg haft store glæde af at arbejde videre med mit første modersmål, mens jeg gik i folkeskolen. I mine første skoleår i Danmark brugte jeg min modersmålslærer til at belyse de spørgsmål jeg måtte have, og som mine danske undervisere ikke kunne tage stilling til. Det var en berigelse i mit begrænsede verden.

Jeg har haft store glæde af at have et yderligere værktøj end det danske. I perioder har jeg arbejdet med mine sprogkundskaber professionelt. Den mulighed ville jeg ikke have haft, hvis jeg ikke havde fået den supplerende undervisning i et par år her i Danmark.

Som samfund bør vi være opmærksomme på, at vi ved at undertrykke andres mulighed for at udtrykke deres følelser, ikke fremprovokerer en større lyst til et andet sprog. Jeg mener, at friheden til at vælge er en større tilskyndelse for dem, som måtte have dansk som alternativt sprog.

Modersmål er følelsernes sprog. Det er morens valgte sprog til at formidle kærlighed til sit barn. Det er barnets valgte sprog til at gengælde den kærlighed. For at fungere som hele og sunde mennesker er det livsnødvendigt at fastholde og videreudvikle det, man har nærmest. I flere af de lande, hvor der har været undertrykte mindretal, har modersmålet været det primære spørgsmål, man har rejst for at hævde sin uafhængighed. Det har været en nødvendighed for mindretallene, for at kunne bevare selvværd og integritet, at de har modersmålet. Selvom mindretallene rundt omkring har rejst

krav om at kunne bruge deres modersmål, har det ikke været ensbetydende med begrænsning af nye tillærte sprog. Ej heller en hindring for at få sig endnu et modersmål.

I den tid, vi lever i, er informationsformidling en vigtig faktor. At have mere end et sprog til formidling og dialog er bestemt en berigelse af samfundet. Og i hvert fald når man ingen vegne ved at undertrykke modersmålsundervisningen. Det illustreres af (endnu) et citat, som er taget fra Højskolesangbogen, fra Erik Clausens "Stjernerne blinker" (NR. 474):

Ofte vil man binde frihedens fugl
For' få sangen til at forstumme.
Men den kan ikke holdes i skjul.
Lad det tordne fra frihedens tromme.

ISMINUR LONE YALCINKAYA F. 1967 I TYRKIET. KOM TIL DANMARK I 1977. CD'S FOLKETINGSKANDIDAT, NÆSTFORMAND FOR RED BARNETS LOKALKOMITE I GLADSAXE. FOREDRAGSHOLDER, SALGSKOORDINATOR HOS COLUMBUS IT PARTNER. SKREV BIDRAG TIL BOGEN *DANSK UDEN TÅRER*, UDGIVET I SAMARBEJDE MED DAGBLADET POLITIKEN.